

DOI: 10.18523/2617-8907.2025.8.9-11

Сергій Пустовалов

Доктор історичних наук, професор;
завідувач кафедри музеєзнавства та експертизи історико-культурних цінностей,
Київський національний університет культури і мистецтв (КНУКіМ), Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-3026-6224>
pustovalovsergej@yahoo.com

**Пам'яті відомого етнолог Юлії Нікішенко
(1964–2025)**

Шістнадцятого січня 2025 року пішла з життя відомий етнолог, доцент кафедри культурології НаУКМА Юлія Ігорівна Нікішенко. Важко писати в минулому часі про людину, з якою спілкувався понад тридцять років. Я був науковим керівником її кандидатської дисертації, потім довгі роки працював з нею. Талановита викладачка та науковець, Юлія Ігорівна завжди притягувала до себе колег, студентів. Вони прагнули співпрацювати з нею, обирали її науковим керівником, з повагою слухаючи її зауваження та міркування. Така в неї була щаслива вдача.

Юлія Ігорівна народилася 16 грудня 1964 року в Києві в інтелігентній родині. Батьки — Іванова Наталія Михайлівна, викладачка технікуму залізничного транспорту, та Іванов Ігор Георгійович, інженер на заводі імені Артема, — прищепили доньці любов до літератури, історії та мистецтва.

Все своє дитинство вона провела в центрі Києва. Навчалася в середній школі № 87, розташований неподалік від площі тоді Льва Толстого (нині — Українських Героїв), біля магазину «Український сувенір» і кінотеатру «Київ».

Після закінчення школи Юлія Ігорівна певний час працювала в залізничному технікумі, потім навчалася креслярської справи, а в 1984 році вступила до Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка на історичний факультет. До 1987 року вона навчалася на стаціонарі, а потім у зв'язку з вакансією в історичному музеї, куди вона вступає на роботу, перейшла на вечірнє відділення, яке й закінчила у 1990 році. Паралельно з 1988-го по 1995 рік працювала в історичному музеї. З 1996 року Юлія Ігорівна стала співробітником на постійній основі на кафедрі культурології в НаУКМА спочатку на посаді асистента, а згодом після захисту кандидатської дисертації (2004) на посаді доцента (2006).

Юлія Ігорівна відразу влилася до колективу кафедри культурології. У її викладацькому доробку ціла низка навчальних курсів. Серед них основними були «Етнологія», «Порівняльна етнологія», «Історія української культури», «Культура повсякдення народів світу», «Декоративно-прикладне мистецтво та ремесла в ХХІ столітті», «Історія костюму та моди», «Ісламська культура», «Виставки та виставкова робота». Багато років вона керувала навчальною літньою практикою студентів, проводячи її в цікавому з огляду на етнічну взаємодію регіоні України — на півдні Одеської області. Взаємопроникнення таких етносів, як українці, гагаузи, росіяни, болгар, німці, давало найрізноманітніший матеріал для дослідження. Юлія Ігорівна вміла дуже цікаво організувати практику; студенти постійно їздили на екскурсії по Одеській області, і навіть їжа, яку готували для них, відповідала темі, запланованій на день.

Польові та теоретичні розвідки Ю. І. Нікішенко набули подальшого логічного розвитку в її наукових публікаціях. Серед них: «Костюм в контексті джерел по дослідженню міського повсякдення», «Музеєфікація міського повсякдення: методологічні та практичні особливості», «Костюм, одяг, річ: до традиції застосування понять», «Костюм як річ у сучасному вітчизняному міському повсякденні: термінологічний аспект», «Одноразова річ у сучасному повсякденні», «Матеріальна культура та окремі її складові в працях етнологів та культурологів», «Явище “шароварщини”: пошук дефініції» (у співавторстві з В. Єрмолаєвою).

Наша співпраця з Юлією Ігорівною вилилася в спільну статтю «Про походження орнаменту та ранні етапи його розвитку», що вийшла у «Наукових записках НаУКМА» (серія «Теорія та історія культури») у 2012 році. Ми разом викладали курс «Культура повсякдення народів світу». Вона щиро відгукнулася на мою пропозицію долучитися до створення мого біобібліографічного покажчика до 65-річчя від дня народження і написати про нашу співпрацю (нарис «Про колегу та наставника — Сергія Жановича Пустовалова»).

Юлія Ігорівна постійно брала участь у численних конференціях, серед яких чільне місце посідали заходи в межах Днів науки в НаУКМА.

Ми часто обговорювали нові монографії, статті з етнології, археології, історії та культурології. Юлію Ігорівну завжди вирізняла ерудованість та глибина аналізу. Їй легко давались іноземні мови. Вона на відмінно склала іспит з англійської TOEFL. Їй навіть пропонували далі вчитися, щоб стати перекладачем. Знання мов стало в пригоді під час роботи в історичному музеї, де вона проводила екскурсії для іноземних делегацій.

На дозвіллі вона обожнювала малювати, а також шити, в'язати, виготовляти прикраси з підручних матеріалів. Дуже любила готувати, постійно знаходила нові, незвичні на той час рецепти. Особливо вигадливою була на свята: Поліна, донька Юлії Ігорівни, згадувала про запах пряного різдвяного печива, як мати самостійно збивала крем-сир для терину з лососем, бо раніше в магазинах він був далеко не завжди.

Через значну завантаженість роботою в Юлії Ігорівни не завжди був час на відпочинок, але вона прагнула подорожувати, хоча, на жаль, це було нечасто. У молоді роки полюбляла виїжджати на природу, сидіти з друзями біля вогнища з гітарою. Проте подальше життя було дуже суворим до неї. Вона рано втратила коханого чоловіка — відомого сходознавця Сергія Олександровича Нікішенка, своїх батьків і батьків чоловіка. Але вона мужньо тримала удари долі. Їй доводилося самостійно виховувати доньку, працювати на кількох роботах, вести домашнє господарство. Незважаючи на складні обставини життя, Юлія Ігорівна ніколи не втрачала оптимізму, почуття гумору, бажання бути корисною людям. Такою вона й залишиться в нашій пам'яті.

З культурологами на плацу в НаУКМА. Конвокація-2000 (зліва направо):
випускниця Людмила Колотуша, Сергій Пустовалов, Юлія Нікішенко, випускниця Валентина Марусенко

© Сергій Пустовалов (Sergii Pustovalov), 2025

pustovalovsergej@yahoo.com

<https://orcid.org/0000-0003-3026-6224>

Сфера наукових зацікавлень: теорія і методика археології; музейна справа;
етносоціальні та світоглядні реконструкції доби палеометалу.

Main research fields: archeological theory and methodology; museology;
ethnosocial and ideological reconstructions of the Paleometal Age.

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)